

Verslag Expertbijeenkomst 2 juni 2010

Vernieuwingen rond dorpsvisies en dorpsontwikkelingsplannen >> mede vanuit internationaal perspectief <<

Organisatie: Stichting Volkshogeschoolwerk en Stichting Doarpswurk

Op 2 juni jl. vond op Kasteel Groeneveld te Baarn een expertbijeenkomst plaats¹. Deze bijeenkomst concentreerde zich op nieuwe ontwikkelingen in Nederland en Europa rond dorpsvisies en dorpsontwikkelingsplannen, zoals de aankomende bevolkingskrimp, de wens en het belang om meer aandacht te besteden aan duurzaamheid en de noodzaak om dorpsplannen regionaal op elkaar af te stemmen. 26 experts uit Gelderland, Friesland, Zeeland, Drenthe, Limburg en Utrecht hadden gehoor gegeven aan de uitnodiging en verkenden bovengenoemde tendensen, hun betekenis voor de huidige werkpraktijk en de bijdrage die educatie in deze kan leveren.

De aftrap gaf **Josien Hissink van VKK Gelderland**. Dorpen in deze provincie worden bij het maken van een dorpsplan ondersteund door vrijwillige procesbegeleiders. Dit zijn studenten, gepensioneerden of mensen die midden in hun carrière staan. Zij volgen een trainingsweekend waarin ze de methodiek leren en middels rollenspelen de nodige vaardigheden oefenen. Twee keer per jaar organiseert het VKK een terugkomdag om ervaringen uit te wisselen en nieuwe methoden te bespreken. De vrijwilligers kunnen bovendien gebruik maken van een helpdesk. Per dorp worden twee procesbegeleiders ingezet. Het werken met vrijwilligers leidt er toe dat het maken van een dorpsplan goedkoper is dan dorpsplannen die door professionals worden begeleid. Josien stelt dat de kwaliteit van de Gelderse dorpsplannen hoog is. De vrijwilligers bevorderen dat het dorpsplan geheel in eigen beheer van het dorp wordt gemaakt, met benutting van de ideeën en creativiteit van een groot deel van de dorpsgemeenschap.

Vervolgens nam **Age Kramer van Plattelandsprojecten Zuid-Oost Friesland** het woord over regiomarketing. Hij putte daarbij onder meer uit de ervaringen in de Friese Wouden. Als het om marketing gaat vindt Age opschaling van de dorpen naar de regio een vereiste. Vanuit een regiobenadering kan je namelijk effectiever inspelen op landelijke en regionale ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld bij thema's als landschappelijke waarde en natuurbescherming. In een regiomarketingplan worden de kernwaarden van het betreffende gebied onderzocht en ontwikkelen relevante partijen een gezamenlijke visie op deze waarden en hun betekenis voor de planvorming. Succesvol zijn plannen die voortkomen vanuit intensieve samenwerking in de regio en waarbij slechts tot een beperkt aantal speerpunten besloten wordt. Het plan moet immers behapbaar zijn. In het plan dient men rekening te houden met 'de hinder en het profijt' die voortkomen uit de sociaal economische ontwikkelingen in de regio. Dorpen vertalen het regioplan naar hun eigen realiteit en identiteit en bepalen welke lokale initiatieven zij op basis hiervan willen nemen.

Foppe Jorna van Doarpswurk vertelt dat over een evaluatie van dorpsvisies in Friesland (2008). Uit deze evaluatie blijkt dat dorpen de dorpsvisie in de meeste gevallen als een nuttig instrument beschouwen. Kritische kanttekeningen zijn er echter ook: de meeste visies zijn onvoldoende integraal van opzet, veel visies zijn eenzijdig gericht op fysieke ingrepen, zijn sterk intern georiënteerd en weinig gericht op samenwerking met andere dorpen. Knelpunt is bovendien dat gemeenten onvoldoende 'aan boord' zijn bij het maken van een visie,

---

¹ Deze bijeenkomst stond in het kader van de Rural Academy die de Stichting Volkshogeschoolwerk en Stichting Doarpswurk gezamenlijk voorbereiden en in het kader van de internationale uitwisselingsprojecten LILLA, Learning Heart en Vital Villages (Lifelong Learning Programme).

hetgeen de effectiviteit van het plan niet ten goede komt. In de dorpsvisies zou meer aandacht moeten zijn voor maatschappelijke trends, demografische ontwikkelingen, lokale economie en duurzaamheid. Zaken als krimp, WMO en afkalvende budgetten van overheden moeten meer aan bod komen. Dorpen moeten leren samenwerken vanuit een gedeeld regionaal belang en elkaar bijvoorbeeld voorzieningen gunnen bij een verschrallend voorzieningenniveau. Tenslotte zouden dorpen moeten eisen dat gemeenten een dorpenbeleid hebben.

Ook **Tom Vellinga van Doarpswurk** stelt dat veel dorpsvisies onvoldoende rekening houden met de huidige maatschappelijke ontwikkelingen. Hij noemt onder meer de vermaatschappelijking van de zorg, de invoering van de WMO en de krimpende bevolkingsomvang, die zich al jaren aankondigt. Krimp betekent een volkomen andere visie op aan wonen gerelateerde onderwerpen (nieuwbouw, renovatie, sanering en verkrotting) maar ook op het voorzieningenniveau en het sociale leven in het dorp. Een ander thema waarover in dorpsvisies met geen woord wordt gerept is duurzaamheid. Dit thema staat maatschappelijk en politiek breed geagendeerd. Maar ondanks millenium doelstellingen, Kopenhagen Conferentie en het groeiende besef dat fossiele brandstoffen binnenkort minder beschikbaar zullen zijn, komt duurzaamheid nauwelijks terug in de dorpsvisies. Opvallend is overigens ook dat lokale overheden op dit punt geen eisen stellen aan dorpsvisies. En dat terwijl deze overheden in 2020 (over 9 jaar!) CO2 neutraal willen zijn! Volgens Tom moeten dorpen veel meer denken in termen van scenario's die voor de deur staan, zoals het scenario van het imploderend kapitalisme, van de wereld van de communities (Hyves, Facebook, enz.) en van de technische wereld / nieuwe media. Educatie zou een veel grotere rol in de dorpen moeten gaan spelen, want via educatie kunnen dorpsbewoners leren wat de implicaties van de verschillende scenario's zijn, welke grote thema's er spelen en welke relatie deze thema's hebben met het dagelijks leven in de dorpen. Educatie dicht bij huis vergroot de actieve deelname van dorpsbewoners aan het maatschappelijke proces. Het kan leiden dat we het over een aantal jaren over een transitieagenda hebben in plaats van een dorpsvisie.....

Hoopgevend is overigens dat steeds meer mensen en werkgroepen in dorpen niet meer willen afwachten, maar zelf handelen. Denk aan Transitions Towns. En er zijn dorpen die inzetten op lokale economie en er voor zorgen dat er geldstromen ontstaan die aangewend kunnen worden ten faveure van eigen dorp. Zo zijn er dorpen die één of meerdere windmolens exploiteren, jachthavens, musea of campings bezitten, een gezamenlijke moestuin hebben of sterke burenhulp netwerken opgezet hebben.

Als laatste spreker neemt **Jørgen Krogh Hessellund van Grobund (Denemarken)** het woord. Hij beschrijft de methode die in Denemarken wordt toegepast om tot dorpsontwikkelingsplannen te komen. Jørgen doet dit aan de hand van Branderup, een dorp in het zuiden van het land, en deelt een instructieve brochure hierover uit². In Denemarken werkt men met een zgn. Village Wheel, met behulp waarvan dorpsbewoners de belangrijkste onderdelen benoemen die deel uit maken van het plan. Vervolgens wordt per item, met behulp van *smileys*, vastgesteld wat de huidige situatie is en hoe men de ontwikkelingspotentie inschat. De werkwijze in Denemarken roept zeker herkenning op bij de Nederlandse experts, maar wat betreft de toepassing van eenvoudige visuele technieken steken de Denen ons naar de kroon. Hier kunnen wij zeker van leren. Opvallend is ook dat men in Denemarken, met name op het platteland, met dezelfde problemen worstelt als in Nederland. De gevolgen van de economische crisis voor de vitaliteit van het platteland, de leegloop van dorpen en het verdwijnen van voorzieningen zijn vergelijkbaar. In Denemarken spreekt men wel over *the rotten banana* in het Westen versus *the fat sausage* (Oost Jutland). Ook in Denemarken zien we een ontwikkeling naar 'bovendorpse plannen'. Jørgen besluit zijn bijdrage met de vraag hoe om te gaan met het spanningsveld tussen dorpsontwikkelingsplannen en gemeentelijk beleid en met de vraag hoe je van

---

² <http://www.villagedevelopment.eu/files/VDP%20process%20Branderup.pdf>

dorpsontwikkelingsplannen een continue proces kan maken dat niet ophoudt zodra 'Het Plan' er ligt.

Uit evaluatie van deze expertbijeenkomst blijkt dat de deelnemers zich bijzonder met de besproken thema's verbonden voelen en behoefte hebben om tot verdere verdieping over te gaan. Tijdens deze expertbijeenkomst was de tijd voor discussie en verdere gezamenlijke visieontwikkeling helaas kort. Bij een volgende bijeenkomst zal meer ruimte voor discussie worden ingeruimd. De besproken thema's zullen de komende periode in verschillende settings volop aan de orde komen.

Juli 2010
LVdW